

(hekayə)

(əvvəli ötən sayımızda)

Müavinin müqaviməti «arxivə» verildən sonra direktor Lalə xanımı yanına çağırtdı. O, çoxgedişli oyununun ona necə təsir etdiyini yoxlamaq istəyirdi. Rəhbərlərin tərifə həmişə ehtiyacı olur. Daha çox katibələrinə inanırlar. İntim əlaqə yaradanlar üçün katibə məsələsi daha etibarlı-mənəyə çevrilir. Laliçka kəşfiyyata çox vaxt sərf etmədi. Elə ilk həftədən məqsəd nəticəyə çevrildi.

İş vaxtının son saatları idi. Qəbul məsələsi qandallanmışdı. Narahatlıq doğuran səbəb sifira(0-a) bərabəriydi. Laliçka buz üstündə süzən balerina kimi geniş otaqda dövrə vurdu, pəncələrinin üstündə yeriyərək «başının tacı»na (sonralar məşuquna bu epitetlə müraciət edirdi) yaxınlaşdı. Rəhbər kreslonun qucağında oturmuşdu. Əvvəlcədən təhlükəsizlik tədbirlərini gören Laliçka əmin-ərxayın Fərəməz Fərmanoviçin qucağında oturmaqla ikinci mərtəbəni yaratdı. Rəhbər katibəsininjestinə reaksiya verib həşəri bir ehtirasla onu öpüşlərə qərş elədi. Həvəsə gətirmə ustası məhəbbətəhəkim kimi nazi da reseptlə verirdi. Ehtirası əbəs yerə sərf etmək olmazdı. O, yenidən dartınıbrəhbərin qucağından çıxdı və otaqda var-gəl edədə astadan oxumağa başladı: «Doymaq olmurişvəsindən nazından; Fərə kəklək kimi xoş avazından». Soruşdu:

– *Canım-gözüm, başımın tacı, bu mahnıdan çox xoşum gəlir. Siz necə, bəyənir-sinizmi?*

Rəhbər səmimiyyətin aurasını genişləndirmək məqsədilə dedi:

– *Bundan sonra aşiqinə «siz» deyə müraciət etmə. Rəsmiyyət məhəbbətin məkanını daraldır. Gəl bundan sonra ikillikdə olanda bir-birimizə «sən» deyə müraciət edək.*

Katibə:

– *Əla! Mən bu təklifi sənədən gözləyirdim. Arzum çin oldu. İndi ki, təkliflərə keçdik, mənimdə təklifim var.*

– *Buyur görüm, o təklifin nədən ibarətdir?*

Laliçka təklifini incələməyə başladı:

– Adının birinci hissəsindək «Fərə» sözü məni açmır. Sənin kimi ehtiraslı kişinin adı «Fərə»dən başlamalıdır. Əslində, Fərə mənəm, Xoruz sən. Sən yorulmaq bilməyən bir Xoruzsan. Mən intim vəzi-

Qarib Mehdi

fəni nəzərə alıb bundan sonra sənə «Xoruzməz» deyəcəyəm.

Sevimli bir dilbər tərəfindən bioloji vəzifələnmə rəhbərinin üreyindən xəbər verdi. Həttərəhbər fərqi nə varmadan ona «Fərə» ilə başlanan ad qoyan valideynlərinin ruhlarını incitdi.

– Sən nəşənmiş, ay Lalə xanım! Sənə qalib gəlmək xoşdursa, məğlub olmaq ondan da xoşdur. Bu çağırışı i-kilikdə olanda səsləndirərsən. Sən son nəfəsimə qədər mənim sədaqətli məşuqəmə olacaqsan.

Məşuqə andı təkrarladı:

– Sədaqət!.. Mənim də düşündüyüm budur. Son ana qədər mən sənin sevgilin o-

Qalan məsələlərəsanlıqla həll ediləcəkdə.

Çox şey gizləndə düzülüb-çoxsulsa da, hər şey hamı üçün aşkar idi. Bu dənizin də «köpəkbalığı» Fərmanoviç sayılırdı. İdarəçilik xəttinə qarşı çıxanlar onun iti, qapıcı dişlərindən salamatqurtarmayacaqdı. Yol əyləməkdən keçir. Əyilənələr halal maaşın çətinliyi sınağına çəkilməyəcəkdə. Şöbə müdirləri bunu yaxşı bilirdilər. Dünən də beləydi, bu gün də belədir. Daha çox əyilən daha çoxqazana-cıdır. Barışmayıb dikbaşlıq edən balığı yanarın üstündəki tava gözləyirdi. Bir də ki, əyilməyin orijinal üsulları var. Bunu bacaran yanib tüstü kimi bacadan çıxmıyacaqdı.

Laliçka direktorunu şura-da toplanmaq barədə şöbələrin müvəqqəti icraçılarına ismarıcyolladı. Şura günün i-

boylu-buxunludur. Əlacları ol-saydı, çırtdanlığı satın alardı-lar. Gözü çıxmış qardaşları-nın – müavininzəhmli biğinin edam edilməsi sırada olanla-ra çox şey deyirdi. Bu müə-sisədə rəhbər şəxsiyyətielmi axtarışları, mənəvi dəyərləri sıxışdırıb arxa plana keçir-mişdi. Havadan asılı qalan şöbəmüdirləri rəhbərin nüfuz qılincinin altından sağ-sala-mat keçmək yollarını, üsulla-rını arayırdılar. Hərənin bir ü-mid yeri vardı. Bəzilərinin al-çaqlıqlarının taleyini ümid həll edəcəkdə. Ancaq necə? Buçixış yolu heç rəhbərə də məlum deyildi. O da boy ta-maşasının həllini maraqla, in-tizarla gözləyirdi.

Folklor şöbəsi imtahan-dan azad idi. Qalırdı Qərbi Avropa, Yaxın Şərq şöbələri və bir dəTürk-Turan impera-torluqları şöbəsi. Əslində, sa-

manlarda yaşayan qəhrəman-ların qazandığı uğurlar qiyas-landırılır, oxşar cəhətlər axta-rılırki, o da ancaq nəticələrə görə. Bu günki yığıncaqda i-sə vəzifə kreslosunu lazımin-ca isindirməyən, diqqət çəkən bir iş görməyən təzə direk-tor oxşarını əməkdaşlarının dilindən eşitmək istəyirdi. Di-ləgətirilməyən, bir vəzifə kimi qarşıya qoyulmayan bu istəyi şöbə müdirleri gözəlcə bilirdi-lər. Buna görə də ilk çıxışçı seçimi qətiləşdirməliydi: Gö-dək Əhməd, yoxsa Uzun Hə-sən? Zahirə oxşarlıqbirincidə var, ikincidə isə yox. Ona dividendi doğrunu söyləmək gətirərdi, yoxsa şirin ya-lan? Əlbəttə, şirin yalan. Ona görə də çıxışını Uzun Həsə-nin üzərində qurdu.

Doğrunumu danışmaq? Sözlərinin qəzəblə qarşılana-cağından üşürgələndi. Yox, o, dalğalıda nəzə yelkənsiz gəmi çıxara bilməzdi. Qərş olmaq qorxusu göz önündəydi. Cinslər arasında tarixitə-crübə var. Təcrübədən aydın olur ki, gözəl qadınlar və vəzifə tutan kişilər tərifdən ötrü sınıvgedirlər. Türk im-peratorlarının vəsfinə başla-yan şöbə müdiri ümumi gi-rişdən sonra Ağqoyunludövlə-tindən, onun qurucusu olan Uzun Həsəndən heyranedicə hadisələr danışdı. Və sonra yekunaçatdı:

– Tarixi qələbələrin qaza-nılmasında təkəcə ağıl, cəsa-rət həlledici rol oynamır. O, keyfiyyətləri tamamlayan boy-buxun əvvəlki iki keyfi-yəti tamamlayır. Siz idarəyə qədəm basandanmən heyretimi gizlədə bilmədim. Bu qaməti, boyu gələcək qələbələrimizin anonsu kimi qəbulətdim. Elə bildim, gələn Ağqoyunlu Sul-tanı Uzun Həsəndir.

Çıxış alqışlarla qarşılandı. Hamının nəzəri rəhbərə dikil-mişdi. Görəsən, rəhbər boy-severliyinə qarşılayacaqdır? Direktorun sükutu çox çəkmə-di. Əvvəlcə sifətinə işıq sa-çan təbəssüm estafetini da-vam etdirmək lazımdır.

Koroğlunun qayınatası indi də oldu Uzun Həsən. Artıq qeyri-rəsmi şəcərəsi iki igi-din adıyla bağlanmışdı. Direktor məmnun halda bir neçə də-qiqlik kreslosundan ayrıldı. Şəstlə var-gəl edibdənnü-mə güzgünün qarşısında da-yandı. Başdan-ayağa özünü süzdü. Çevrilib hüzurunaça-ğırtdıqlarını nəzərdən keçirdi. Onlar necə də acı alma kimi büzüşmüşdülər!.. Əyilməyin nəticəsilə belə olur. Sanki özlə-rini başı buludlara dəyən ə-zəmətli dağın ətrafında alçaq təpələr kimi hissədirdilər. Bu alçaqlığın xəcalətindən əriyib yoxa çıxmırdılar. Bilirdilər ki, qazancları, gələcəkperspektiv-ləri əyləməkdən keçir. Həttə yaranmış mənzərədən rəhbər də şoka düşdü. Elə bilindi-yədək özünə fikir verməmişdi. Necə də hündürboyluymuş!.. Qəbuldakılar bu hissi ona a-şılایabilmişdilər. Nəzər dəy-məyə mübtəla ola bilərdi. Fi-kirləşdi ki, Laliçkaya tapşırı-sın ki, onagözmuncuğu alsın. Fərmanoviç asta addımlarla yeriyib yenidən kreslosuna qovuşdu.

(ardı gələn sayımızda)

Ən alçaq adam

lacağam. Deyirəm, necə də ü-rəklərimiz bir vurur!..

«Saziş» dərhal qüvvə-yə mindi. Onlar bir-birinə sa-rılıb arxa otağa keçdilər.

Biğ qətləmi könül əməli-yatı kimi qarşılanmırdı. Bu qurbanlığı hərə bir cür yozur-du. Axırdabu fikirdə dayanırdı-lar ki, bu bəla yuxarıdan gələn göstərişlə bağlıdır. Axı biğın kimə maneçiliyivardı?!

İdmançılar məşq edədə-yetişirlər. Böyük vəzifə eşqi ilə yaşayanlar da kiçik vəzi-fələrinicrasında bişirlər. Yəni böyük kresloya sahiblənədə keçid dövrünün təcrübələri i-şə yarayır. Fərəməz Fərmano-viç Lalə xanımın təsəvvür e-lədiyi qədər də mənəb dö-yüşündə xam deyildi. Fərmano-viç Elmi-Tədqiqat İnstitutu-na rəhbər gələndə kənardan yalnız mühasibi özü ilə gətir-mişdi. O, bacarıqlı «maliyyə dərzi» idi. Necə biçməyi, necə tikməyi gözəl bilirdi.

kinci yarısında saat 3-də baş tutacaq, kimlərin vəzifələrinə təsdiq olunduğu, kimlərin adı işçilər sırasına qatıldığı bil-linəcəkdə. Baxır sorğu-sual im-tahanından kim necəkeçə-cək?! Təzə rəhbər kimlərlə işləyəcəyini qabaqcadan bil-məli idi. Vaxt çatdı, dəvətillər yerlərinin tutdular. Cismani cə-hətdən balaca müdir yuxarıda – baş kreslodə oturmuşdu. Nədənsə, o, hamının gözünə daha iri, daha hündür görü-nürdü. Aşağıdakılar ondan al-çaq görünürdülər. Həttə belə olma-sada, dəvətillər belə ol-duğunu sübuta yetirməliydilər. Yoxsa...

Qarşı-qarşıya dayanmışdı-lar. Fərş görünürdü. Rəhbərin boyu qısa, işçilərininki isə hündürdü. Bu dəqiq olsa da, şəxsi mənəfə bu dəqiqliyi nisbiliyin əks tərəfinə çevir-mişdi. İşçilər kabinetəyilə-əyilə daxil olmuşdular. Onlar çıxışlarında sübuta yetirməli-yidilər ki, direktor onlardan

həsi, təsir dairəsi, əhalisi – işçiləri az olsa da, Elmi-Tədqiqat İnstitutunu da bir imperatorluq hesab etmək olardı. Bu Elmi-Tədqiqat İnstitutunu-nimperatoru cənab Fərəməz Fərmanoviç idi. Tarixdən gələn imperatorlar müqayisə ol-lunsaydı, Fərmanoviçi hansına bənzətmək olardı? Şöbə mü-dirləri elə bu məsələ barədə baş sındırırdılar.

– Kimdən, hansı şöbədən başlayaq? – deyə rəhbər ilk addımı atdı.

Kim başlasın? Şöbə mü-dirləri bir-birinin üzünə baxdı-lar. Elmi növbələşmədən baş-qa, birmillitəəssübkeşlik də var. Deməli, türkçülüklə bağlı olan şöbənin müdiri ayağa qalxdı. Təzə rəhbərisalamla-mağdan əvvəl boğazını artla-mağa başladı. Arıtlanmış yol-da qəza olmaz. O, çəlpəşik birmüqayisədən son ana qə-dər yaxa qurtara bilməmişdi: Gödək Əhməd, yoxsa Uzun Həsən? Tarixdəmüxtəlif za-